

Směrnice č. 2

Směrnice o rekonstrukci a restaurování filmových materiálů (2013)

Informace o dokumentu:

Anotace:

Tato směrnice stanoví zásady a odpovědnosti zaměstnanců při provádění rekonstrukcí a při restaurování filmových materiálů ve sbírkách NFA.

	Zpracoval	Schválil
Jméno	Anna Batistová	Michal Bregant
Útvar/funkce	ředitelka sekce audiovizuálních sbírek	generální ředitel
Datum	17. 4. 2013	
Datum účinnosti	18. 4. 2013	Působnost
Revize - lhůta	1 x ročně	všichni zaměstnanci
Revize provedena ke dni		Zrevidoval

Rekonstrukce a restaurování filmových materiálů mohou zásadně ovlivnit podobu filmového dědictví uchovávaného v Národním filmovém archivu a předkládaného odborné veřejnosti ke studiu kinematografie a obecné veřejnosti v rámci popularizace a vzdělávání. Na NFA tedy spočívá odpovědnost za historickou hodnověrnost a autentičnost kinematografických filmů jako pramene, ale také za popularizaci péče o naše kinematografické dědictví.

Aby činnosti rekonstrukce a restaurování historickou autentičnost posilovaly a zároveň přispívaly k prodloužení životnosti dotčených kinematografických děl, musí být v jejich průběhu dodržovány následující pravidla a podmínky:

- každému zásahu bude předcházet historický výzkum v souladu se současnými metodami filmové historiografie, mapující podmínky výroby, distribuce a uvádění dotčeného díla; v jeho rámci by měl být určen původ filmových materiálů, které má pracovní tým k dispozici (datace a provenience);
- všechny kroky samotného zásahu musí být vratné (do té míry, jak to dovoluje charakter kinematografického filmu jako materiálu) a řádně zdokumentované; konkrétní podobu dokumentace a základní sledované faktory určí **přílohy 4 a 5 této směrnice**;
- v průběhu rekonstrukce nebo restaurování nesmí být poškozeny ani ohroženy stávající (původní) filmové materiály.

Tato směrnice platí jak pro zásahy využívající fotochemické kopírování (tradiční rekonstrukce), tak pro ty s digitálním intermedie (digitální restaurování), a týká se všech zásahů nad rámec běžného kopírování či rutinních přepisů, ale také zásahů do původních materiálů bez využití kopírování.

Do jaké míry budou dodrženy jednotlivé kroky popsané v této směrnici, určí komise posuzující jednotlivé návrhy na rekonstrukce a restaurování (bod 2).

Průběh zásahu:

1) Návrh na rekonstrukci a restaurování

Návrh může písemně předložit každý pracovník NFA. Pokud pracovník zjistí fyzické ohrožení díla, musí předložit písemný návrh do 21 dnů od tohoto zjištění.

Písemný návrh bude odpovídat formuláři v **příloze 1 této směrnice**.

Všechny návrhy se budou průběžně shromažďovat u ředitele sekce audiovizuálních sbírek.

2) Posouzení návrhů

Návrhy na rekonstrukci a restaurování budou posuzovány v komisi tvořené generálním ředitelem, řediteli sekcí, a vedoucích oddělení sekce audiovizuálních sbírek. K posouzení návrhu může být komisí nebo navrhovatelem přizván odborník mimo NFA.

Pracovník navrhuující restaurování či rekonstrukci může být u jednání přítomen a svůj návrh komisi prezentovat.

Upřednostňovány budou projekty týkající se domácí kinematografie (české nebo československé) a takové zásahy, kde by prodlení mohlo způsobit nevratnou ztrátu (např. fyzický zánik stávajících materiálů).

Na základě posouzení návrhu bude určena priorita konkrétního projektu, sestaven pracovní tým, určen předběžný rozpočet a základní parametry a rozsah zásahu (které body této směrnice musí být dodrženy) a časový harmonogram rekonstrukce či restaurování.

Rozpočet a harmonogram restaurování určené v této fázi jsou předběžné, konečný plán musí být k dispozici po prozkoumání dostupných materiálů (na základě bodů 3 a 4a) pro tradiční i digitální restaurování) a předložen k opětovnému schválení.

3) Pracovní tým a plán zásahu

Za každou rekonstrukci nebo restaurování bude zodpovídat jeden pracovník NFA, určený na základě posouzení návrhu (bod 2) a s dostatečnými vědomostmi a zkušenostmi pro daný zásah. Ten povede tým složený minimálně z jednoho kvalifikovaného pracovníka oddělení akvizice a archivace a jednoho filmového historika (oddělení kurátorů SAS, oddělení výzkumu SNS, externí spolupracovník). Vedoucí pracovního týmu může být jedním z těchto pracovníků.

Dle náročnosti a charakteru konkrétního zásahu může vedoucí pracovního týmu přizvat další experty. Také ostatní zaměstnanci NFA, nezahrnutí do základního pracovního týmu, mohou být vyzváni ke spolupráci či zpracování potřebných podkladů.

Pracovní tým provede:

- analýzu technického stavu filmových materiálů v majetku NFA (stav povrchových ploch, rozsah poškození emulze a podkladu, stav perforace, smrštění);
- průzkum filmových materiálů v zahraničních filmových archivech;
- analýzu informací z nefilmových materiálů (synopse, scénáře, titulkové listiny, cenzurní záznamy, články, kritiky, studie apod.), jak v domácích tak, bude-li třeba, v zahraničních archivech.

Na základě historického výzkumu výroby, distribuce a uvádění konkrétního kinematografického díla určí vedoucí pracovního týmu, po poradě s členy týmu a

případnými externími spolupracovníky, **verzi** díla, ke které by měl zásah směřovat. Verzí se rozumí hypotetická podoba díla v konkrétním čase jeho historické existence.

Na základě této analýzy předloží vedoucí pracovního týmu plán rekonstrukce či restaurování, obsahující konkrétní a zdůvodněný pracovní postup, upřesněný časový harmonogram a rozpočet. Tento plán podléhá schválení ředitele sekce audiovizuálních sbírek a může být s připomínkami vrácen k přepracování.

4) Samotný zásah

A. Tradiční rekonstrukce:

- a. Popis materiálů a stanovení podoby rekonstruované / restaurované verze:
  - podrobný popis nashromážděných nefilmových materiálů a posouzení jejich výpovědní hodnoty či relevantnosti vzhledem k požadované verzi díla;
  - podrobný popis všech dostupných filmových materiálů (popis jednotlivých záběrů, jejich délka a počet okének, kvalita obrazu a zvuku; posouzení perforačních čísel a značek na negativu a kopiích; určení doby výroby filmového materiálu, určení generace materiálů, porovnání dochovaných a originálních materiálů);
  - porovnání materiálů a určení těch, které budou použity ve finální verzi.
- b. Příprava materiálů pro kopírování:
  - včetně rozhodnutí o použité metodě kopírování a surovině nového filmového materiálu.
- c. Kopírování
  - průběžné posuzování kvality vykopírovaných částí a případné opravy.
- d. Vytvoření konečné verze sesazením vykopírovaných filmových materiálů.
- e. Zhotovení nových prezervačních a referenčních materiálů a posouzení jejich kvality.
- f. Dokumentace
  - v průběhu všech prací rekonstrukce či restaurování bude vedena podrobná dokumentace; konkrétní podobu dokumentace a základní sledované faktory určí **přílohy 3 a 4 této směrnice**.

B. Zásahy s využitím digitálního intermediátu:

Základním východiskem pro využití digitálních prostředků při restaurování kinematografických filmů je chápání digitální projekce jako **simulace** historicky ukotvené situace kinematografického představení, tedy **nápodoba** toho jak film vypadal a zněl v době svého uvedení, respektive **překlad** historického technického systému po současné možnosti předvádění pohyblivých obrazů.

Dokud nebude NFA vybaveno vlastním digitalizačním pracovištěm, budou zásahy využívající digitální intermediát prováděny v externích postprodukčních a laboratorních zařízeních. V případě financování těchto projektů z veřejných prostředků bude takové externí zařízení zvoleno na základě výběrového řízení, jehož zadání bude zohledňovat také objem a kvalitu dosud realizovaných archivních projektů, případně bude požadovat realizaci krátkých testů.

V případě realizace projektu v externím postprodukčním či laboratorním pracovišti je na vedoucím pracovního týmu NFA, aby co nejbedlivěji sledoval všechny kroky zásahu a v případě pochybení na straně externího subjektu požadoval neprodleně nápravu.

- a. Popis materiálů a stanovení podoby rekonstruované / restaurované verze:

- podrobný popis nashromážděných nefilmových materiálů a posouzení jejich výpovědní hodnoty či relevantnosti vzhledem k požadované verzi díla;
  - podrobný popis všech dostupných filmových materiálů (popis jednotlivých záběrů, jejich délka a počet okének, kvalita obrazu a zvuku; posouzení perforačních čísel a značek na negativu a kopiích; určení doby výroby filmového materiálu, určení generace materiálů, porovnání dochovaných a originálních materiálů);
  - porovnání materiálů a určení těch, které budou použity ve finální verzi.
- b. Sken / přepis:
- rozhodnutí které materiály budou digitalizovány a v jakém rozsahu;
  - určení referenčních materiálů pro vyrovnání (fotografické kvality obrazu) naskenovaného materiálu;
  - rozhodnutí o přístrojích, jejich nastavení a dalších použitých metodách při digitalizaci obrazu a zvuku;
  - případné zkušební skeny.
- c. Práce s digitálním intermediátem (obraz):
- sestavení obrazové složky ze skenů z různých zdrojových materiálů;
  - na základě rozhodnutí o rozpočtu a verzi, ke které zásah směřuje, provedení následujících úkonů:
    - o stabilizace obrazu;
    - o deflicker;
    - o barevné korekce na základě porovnání s referenčními materiály;
    - o trikové zásahy u nejvíce poškozených částí obrazu;
    - o automatické a ruční čištění obrazu;
    - o úprava zrnitosti (sjednocení při kombinování různých zdrojů a/nebo globální úprava pro potřeby digitální projekce);
    - o odstranění pomocných (prolínacích apod.) značek;
    - o u němých filmů určení obrazové frekvence;
    - o oříznutí obrazového pole podle projekční okeničky dle zvyklosti či normy užívané v době vzniku konkrétního filmu.

Všechny zásahy musí být použity uvážlivě a vždy po konzultaci mezi pracovním týmem NFA a postprodukčním studiem. Určitá míra z hlediska současné digitální projekce „rušivých“ jevů je známkou použití dobové technologie, dotváří autenticitu díla, a měla by být pro digitální projekci restaurovaného filmu zachována.

- d. Práce s digitálním intermediátem (zvuk):
- sestavení zvukové stopy z přepisů různých zdrojových materiálů;
  - na základě rozhodnutí o rozpočtu a verzi, ke které zásah směřuje, provedení následujících úkonů:
    - o odšumění a odstranění lupanců a praskanců;
    - o eliminace brumu a dalších rušivých prvků;
    - o samostatná práce se sykavkami a skreslenými místy zvukové stopy;
    - o spektrální a dynamické sjednocení zvukové stopy.

Všechny zásahy musí být použity uvážlivě a vždy po konzultaci mezi pracovním týmem NFA a postprodukčním studiem. Určitá míra z hlediska současné digitální projekce „rušivých“ jevů je známkou použití dobové technologie, dotváří autenticitu díla, a měla by být pro digitální projekci restaurovaného filmu zachována.

- e. Sesazení obrazové a zvukové složky a kontrola digitalizátu v projekci. Eventuálně porovnání se zdrojovými materiály.
- f. Výroba digitálních masterů pro jednotlivé způsoby šíření a prezervačního masteru.
- g. Zhotovení prezervačních materiálů (duplikátní negativ) a nové referenční kopie a posouzení kvality této kopie.
- h. Dokumentace (obdobně jako u tradičních rekonstrukcí, dle **přílohy 5 této směrnice**).

5) Zpracování a zveřejnění závěrečné zprávy

Vzhledem k náročnosti, množství investovaných finančních prostředků a zodpovědnosti spojené s rekonstrukčními a restauračními zásahy je nutné, aby o každém zásahu vznikla podrobná zpráva, mapující celý proces od návrhu a zdůvodnění, všechny dílčí kroky a rozhodnutí, až po výrobu nových prezervačních a referenčních materiálů.

Součástí zprávy je také podrobná dokumentace a mezi jejími přílohami jsou kopie klíčových použitých nefilmových materiálů, eventuálně záznamy z jednání pracovního týmu.

Závěrečná zpráva se všemi přílohami bude uložena u ředitele sekce audiovizuálních sbírek a dle Spisového a skartačního řádu NFA v odpovídající lhůtě předána k trvalému uložení v archivním fondu NFA.

Stručnější verze zprávy bude zveřejněna a tím nabídnuta k diskuzi a posouzení odborné veřejnosti. Způsob zveřejnění určí ředitel sekce audiovizuálních sbírek na základě posouzení důležitosti konkrétního zásahu a po poradě s užším vedením NFA.

Přílohy:

- 1) Návrh na rekonstrukci a restaurování filmu
- 2) Protokol o restaurování
- 3) Restaurátorský deník
- 4) Dokumentace tradiční rekonstrukce
- 5) Dokumentace digitálního restaurování

V Praze 17. 4. 2013

Michal Bregant

generální ředitel NFA

NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV
130 00 Praha 3, Malešická 12
IČO 057266

Návrh na rekonstrukci a restaurování filmu

Příloha č. 1 Směrnice generálního ředitele NFA k rekonstrukci a restaurování filmových materiálů

Název filmu:

Země a rok výroby:

Režie:

Délka podle dobových pramenů:

Filmové materiály v NFA:

číslo	materiál	metráž	počet dílů	formát	titulky / zvuk	klasifikace

Filmové materiály v zahraničních archivech:

Historie filmového materiálu:

- a) nabytí
- b) pohyby materiálu dokumentované v katalozích NFA
- c) prerestaurátorské práce

Zdůvodnění návrhu rekonstrukce a restaurování:

Navrhovatel, podpis

Datum

Protokol o restaurování a rekonstrukci filmu

Příloha č. 2 Směrnice generálního ředitele NFA k rekonstrukci a restaurování filmových materiálů

Termín restaurování (datum zahájení a ukončení prací):

Složení pracovního týmu:

Název filmu:

Země a rok výroby:

Základní filmografické údaje:¹

Distribuce a premiéra:²

Výchozí filmové materiály (němý film):

původ ³ a číslo	materiál ⁴	metráž	počet dílů	formát	titulky	klasifikace	datace ⁵

Výchozí filmové materiály (zvukový film):

původ ³ a číslo	materiál ⁴	metráž	počet dílů	formát	zvuková stopa	klasifikace	datace ⁵

Nefilmové materiály:

Soupis pramenů a literatury použitých při rekonstrukci či restaurování.

Postup restaurátorských prací:

Analýza filmových a nefilmových materiálů:

---

¹ Soupis osob podílejících se na výrobě filmu v základních tvůrčích profesích. Soupis hereckého obsazení. Název výrobní společnosti.

² U českého filmu domácí distributor a datum domácí premiéry. U zahraničních filmů údaje k uvedení v zemi původu i v naší distribuci.

³ Název instituce, kde je materiál uložen.

⁴ Materiál podložky, emulze (výrobce, obchodní značka) a barevnost (černobílá, barvená, barevná).

⁵ Pokud není možné datovat samotný materiál, pak informace o záznamech v katalogích NFA nebo instituce, kde je materiál uložen. Je tedy nutné zadat pramen datace, eventuálně vysvětlit logické pochody, kterými byla datace určena.

Technické restaurování (fotografického obrazu, zvuku, barev):

Rekonstrukce děje, skladby a mezititulků:

Výsledek restaurování:

Nové poznatky k dějinám (domácí) kinematografie zjištěné v průběhu zásahu:

Přílohy:

Restaurátorský deník (dokumentace zásahu při tradičním restaurování či rekonstrukci)

Příloha č. 3 Směrnice generálního ředitele NFA k rekonstrukci a restaurování filmových materiálů

Tabulka popisující jednotlivé dostupné materiály k filmu po jednotlivých záběrech:

- pořadové číslo;
- velikost záběru;
- obsah záběru;
- délka v metrech / počet oken záběru;
- barevnost (údaje o viráži, tónování, apod.);
- další poznámky.

Z tabulky by měly vyplývat a pod ní ještě být zrekapitulovány požadavky na kopírování a výrobu nových filmových materiálů (nové titulky, údaje o rekonstrukci, apod.).